

Medzinárodná obchodná arbitráž

Doc. JUDr. PhDr. Miroslav Slašťan, PhD.

Úvod

- Arbitráž – rozhodcovské konanie – uznávaný spôsob riešenia sporov
- existuje popri súdnom a alternatívnom spôsobe riešenia sporov
- Primárny je význam vôle strán (sporových)
- Arbitráž neexistuje v právnom vákuu
- Arbitráž je upravená najmä vnútroštátnym právom jednotlivých štátov (predloha-vzorový zákon UNCITRAL o MRK z 1985, doplnený 2006)

Rozhodcovské konanie

- RK – spôsob riešenia sporov vykonávaný súkromnými osobami – (rozhodcom/rozhodcami) menovanými priamo – nepriamo stranami sporu, ktorí sú vybavení právomocou rozhodnúť spor namiesto všeobecných súdov vydaním rozhodnutia, ktoré má analogické účinky ako rozhodnutie všeobecného súdu

Rozhodcovské konanie - CSP

■ § 5 CSP – všeobecný súd vs. právomoc RS

(1) Na námietku žalovaného uplatnenú najneskôr pri prvom procesnom úkone, ktorý mu patrí, **súd skúma**, či sa spor nemá prejednať a rozhodnúť v rozhodcovskom konaní.

(2) Na námietku uplatnenú neskôr súd neprihliada.

4

Rozhodcovské konanie - CSP

■ § 6 CSP – právomoc RS

(1) Ak súd na námietku žalovaného uplatnenú najneskôr pri prvom procesnom úkone **zistí, že spor sa má prejednať a rozhodnúť v rozhodcovskom konaní**, konanie (**súdne**) **zastaví**.

■ § 7 CSP – právomoc všeobec. súdu

(1) Súd na námietku žalovaného neprihliadne a spor prejedná a rozhodne, ak strany vyhlásia, že na rozhodcovskej zmluve netrvajú, alebo ak uznanie cudzieho rozhodcovského rozhodnutia bolo v Slovenskej republike odopreté.

(2)...aj vtedy, ak zistí, že spor nemôže byť predmetom rozhodcovského konania alebo že sa rozhodcovský súd odmietol sporom zaoberať

Rozhodcovské konanie - CSP

■ § 8 – právomoc RS

(1) Ak sa rozhodcovské konanie **začalo skôr** ako konanie na súde, súd konanie aj bez návrhu **preuší** až dovtedy, kým sa v rozhodcovskom konaní rozhodne o právomoci alebo vo veci samej.

(2) Ak bolo právoplatne rozhodnuté, že spor sa má prejednať a rozhodnúť v rozhodcovskom konaní, súd konanie **zastaví**.

6

Základné pojmy

- vzorový zákon UNCITRAL o MRK z 1985, doplnený 2006 zaviedol pojem **seat of arbitration**
- SoA je založená na autonómii vôle strán a rozhodcov

7

Základné pojmy

- Autonómia vôle strán je dôležitá a zásadná pre MRK
- Musí existovať právny poriadok, ktorý vymedzuje rámec MRK – určenie tohto právneho poriadku je kľúčové!! – lex arbitri a hraničný určovateľ – lex loci arbitri
- **Lex arbitri** vymedzuje
 - 1) priebeh arbitráže
 - 2) otázku výkonu, resp. uznania a výkonu RR
 - táto vykazuje znaky silnej unifikácie – NYD z 1958 (148 štátov)

Vnútroštátna vs medzinárodná arbitráž

- **V praxi význam iba tam, kde právo (štátu) rozlišuje – samostatné zákony/špeciálne ustanovenia...**
 - i) kritérium objektu/predmetu (FR) – predmet sporu je v zahraničí, tzn. domicil subjektu – sporových strán je irelevantný
 - ii) kritérium subjektu (CH) – aspoň jeden subjekt má domicil mimo CH
 - iii) kombinácia i a ii) (Vzorový zákon, EDMOA – 176/1964 Zb.) – najskôr subjekt alebo aj predmet sporu, resp. obe kritériá súčasne
- **jednotná úprava RK – GB, DE, ČR, SR**

Domáce vs cudzie RK - RR

- zásadný význam pre:
 - 1) právomoc všeobecných súdov konkrétneho štátu realizovať kontrolné pomocné funkcie pri RK/RR
 - 2) Vykonateľnosť exekučného titulu – RR (cudzí RR najskôr uznanie..)

10

Lex arbitri

- právo určujúce spôsobilosť strán uzatvoriť RZ
- právo určujúce náležitosti a platnosť RZ
- **právo určujúce priebeh RK (procesné právo)**
- **právo určujúce merito sporu/veci (hmotné právo sporu)**
- právo určujúce uznanie a výkon RR
- časť PP štátu, ktorá upravuje otázky RK¹¹

Lex arbitri

- Ako určiť lex arbitri?
 - i) Vôľa strán – bez ohľadu na miesto RK (napr. FR, aj čl. I ods. 1 NYD, miesto vydania RR)
 - ii) Miesto RK – lex loci arbitri – je tiež na vôli strán

12

Lex loci arbitri - ZoRK

§ 23 zákona o RK (244/2002):

(1) Rozhodcovské konanie sa uskutoční na **mieste dohodnutom** účastníkmi rozhodcovského konania. Ak k tejto dohode nedošlo, uskutoční sa na mieste, ktoré určil rozhodcovský súd so zreteľom na povahu sporu a záujmy účastníkov rozhodcovského konania. Pre rozhodcovské konanie, ktoré prebieha na stálom rozhodcovskom súde, platia ustanovenia rokovacieho poriadku stálego rozhodcovského súdu o mieste rozhodcovského konania.

(2) Ak sa účastníci rozhodcovského konania nedohodnú inak, môže rozhodcovský súd uskutočniť jednotlivé úkony na akomkoľvek mieste, ktoré považuje za vhodné, najmä na konzultáciu medzi jeho členmi, vypočutie svedkov, znalcov alebo účastníkov rozhodcovského konania, preskúmanie tovaru, majetku alebo listín. Tým sa nemení miesto rozhodcovského konania podľa odseku 1.

13

Predpoklady RK

- **rozhodcovská zmluva** – akým právom sa budú spravovať jej náležitosti? (hlavná zmluva a rozhodcovská doložka sa môžu spravovať rôznymi PP – nezávislé posudzovanie)
- ak zmluvné strany odstúpia od zmluvy, toto odstúpenie sa nedotýka rozhodcovskej doložky, ktorá je jej súčasťou, ak sa zmluvné strany nedohodli inak (§ 5 ods.3 ZoRK)
- RZ môže mať formu osobitnej zmluvy alebo formu rozhodcovskej doložky k zmluve.
- **mimo nariadenia Rím I** (čl. 1 ods. 2 písm. e)

14

Predpoklady RK

§ 4 ZoRK:

- **pisomná forma** (aj vzájomná písomná komunikácia strán – aj elektronické prostriedky, odkaz v zmluve alebo v písomnej komunikácii strán na akýkoľvek dokument obsahujúci rozhodcovskú doložku sa považuje za písomnú RZ, ak sa takýmto odkazom má podľa vôle strán stať rozhodcovská doložka súčasťou zmluvy.

- Nedodržanie písomnej formy možno nahradiť vyhlásením zmluvných strán do zápisnice pred rozhodcom o podrobení sa právomoci rozhodcovského súdu.

15

Predpoklady RK

- § 4 ZoRK:
- Rozhodcovská zmluva sa považuje za písomne uzatvorenú v rozsahu predmetu podanej žaloby aj vtedy, ak je jej existencia tvrdená v žalobe a žalovaný v žalobnej odpovedi doručenej rozhodcovskému súdu jej existenciu nenamietne.

16

Predpoklady RK

■ Arbitrabilita sporu

§ 1 ZoRK: všetky spory týkajúce sa právnych vzťahov, ohľadom ktorých možno uzatvoriť dohodu o urovnaní vrátane sporov o určení, či tu právo alebo právny vzťah je alebo nie je - NIE o vzniku, zmene alebo o zániku vlastníckeho práva a iných vecných práv k nehnuteľnostiam, o osobnom stave, konkurz a reštrukturalizácia, spory medzi dodávateľom a spotrebiteľom vyplývajúce zo spotrebiteľskej zmluvy alebo súvisiace so spotrebiteľskou zmluvou, ktoré možno rozhodovať v spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní (zákon č. [335/2014 Z. z.](#))

- dôvod pre zrušenie RR (čl. 34 VZ, čl. V NYD)

17

Predpoklady RK

- Neplatnosť RZ súd posúdi **podľa lex arbitri** – práva zvoleného alebo lex loci arbitri
- § 5 ZoRK: ak sa zmluvné strany v RZ výslovne dohodli na uzatvorení RZ podľa právneho poriadku iného štátu, nespôsobuje to neplatnosť RZ - platnosť RZ sa posudzuje podľa právneho poriadku, podľa ktorého sa **uzavrela**
- ALE: prípustnosť predmetu RK (arbitrabilita) sa však posudzuje vždy podľa ZoRK

Pokus o „totálnu“ RD

„všetky spory medzi stranami tejto zmluvy, vzniknuté z tejto zmluvy alebo iných zmlúv medzi stranami, alebo v súvislosti s týmito zmluvami, vrátane sporov o ich platnosť, porušenie, výklad a zrušenie, ako aj **spory týkajúce sa arbitrability sporu**, budú riešené výlučne pred rozhodcovským súdom XY. Zmluvné strany sa výslovne dohodli na použití čl. 192 švajčiarskeho PILA (IPRG) na vylúčenie zrušenia rozhodcovského rozsudku pričom dojednávajú ako miesto konania (sídlo rozhodcovského tribunálu) mesto Davos, Švajčiarska konfederácia“

- ALE: nie je určený PP na RD, resp. lex loci arbitri

19

Odporúčané RD

- „Všetky spory alebo nároky, ktoré vzniknú z tejto zmluvy alebo v súvislosti s ňou, vrátane sporov týkajúcich sa jej platnosti, porušenia, ukončenia alebo existencie, budú s konečnou platnosťou rozhodnuté podľa Pravidiel rozhodcovského a zmierovacieho konania Medzinárodného rozhodcovského centra Hospodárskej komory Rakúska vo Viedni (Viedenské pravidlá) jedným alebo tromi rozhodcami, ktorí budú ustanovení v súlade s uvedenými Pravidlami..“

Možné dodatočné ustanovenia dohody:

- (1) Uplatňujú sa ustanovenia o zrýchlenom konaní;
- (2) Rozhodovať budú rozhodcovia.
(jeden alebo traja);
- (3) Aplikovať sa bude hmotné právo;“)
- (4) Jazykom rozhodcovského konania bude jazyk.

...je možné zväziť potenciálne uplatnenie alebo neuplatnenie Dohovoru OSN o zmluvách o medzinárodnej kúpe tovaru z roku 1980.

20

Rozhodca a RS

- § 6:** rozhodcom sa môže stať každá fyzická osoba, na ktorej sa zmluvné strany dohodnú, ak je plnoletá, spôsobilá na právne úkony v plnom rozsahu a je bezúhonná
- § 6a:** kto prijme funkciu rozhodcu, zaväzuje sa, že ju bude vykonávať nestranné a s odbornou starostlivosťou ...a bude konať a rozhodovať bez zbytočných prietáhov

21

Rozhodca a RS

- § 7 ZoRK - zloženie rozhodcovského súdu
 - i) zmluvné strany sa môžu dohodnúť na počte rozhodcov; ich počet však musí byť nepárny.
 - ak sa zmluvné strany na počte rozhodcov nedohodnú, v rozhodcovskom konaní rozhodujú traja rozhodcovia
 - ii) zmluvné strany sa môžu dohodnúť na osobe rozhodcu (rozhodcov) alebo na postupe jeho dodatočného ustanovenia (ak nie – postup podľa zákona, resp. súd)
 - nik nemusí prijať funkciu rozhodcu
 - zaujatosť - námietky
 - mlčanlivosť (nie pre súdy a civilné konanie, TK) ²²

Stály rozhodcovský súd

- SRS nie sú obvyklé, ZoRK je v tomto výnimočný
- skôr podporný administratívny aparát (**obchodné komory** – ICC, SCC, CIETAC, alebo osobitné subjekty: HKIAC, LCIA, SIAC, VIAC, SCAI)
- spor ENEL-SR – VIAC, [senát 17](#)
- § 12 ZoRK – od 1.1.17: zriaďovateľom SRS so sídlom na území SR môže byť len národný športový zväz (zákon o športe: osvedčuje MŠVVŠ, § 16) alebo komora zriadená zákonom (*komora reštaurátorov, psychológov, kominárov...*)
- po 1.1.17 v SR – *najbezpečnejšia ad hoc arbitráž* ²³

Lex arbitri – meritum sporu

- § 31 ZoRK rozlišuje tuzemský spor a spor s cudzím prvkom
- RS v spore s medzinárodným prvkom rozhoduje **podľa pravidiel práva**, na ktorých sa účastníci rozhodcovského konania **dohodli** - ak sa nedohodli inak, každá dohoda o rozhodujúcom práve sa považuje za dohodu o hmotnom práve štátu, nie o jeho kolíznych normách.
- ak sa účastníci nedohodnú na RP - podľa právneho poriadku **určeného kolíznymi normami, ktoré považuje za vhodné** ²⁴

Lex arbitri – meritum sporu

- § 31 ZoRK
- tuzemský spor – RS rozhoduje podľa pravidiel práva, na ktorých sa účastníci rozhodcovského konania **dohodli** v rozsahu, v akom voľbu práva alebo odkaz na tieto pravidlá pripúšťajú kolízne normy platné na území SR
- ak sa nedohodli inak, každá dohoda o rozhodnom práve sa považuje za dohodu o hmotnom práve štátu
- ak sa nedohodnú - podľa právneho poriadku určeného kolíznymi normami platnými na území SR

25

Priebeh RK

- § 16 a nasl. ZoRK
- spochybňuje platnosť RZ/RD a právomoc RS – RS je oprávnený rozhodnúť o svojej právomoci vrátane námietok týkajúcich sa existencie alebo platnosti rozhodcovskej zmluvy. Ak dospeje k záveru, že nemá právomoc rozhodovať vo veci samej, uznesením rozhodcovské konanie zastaví (§ 21 ZoRK)

26

Rozhodcovský rozsudok

- § 33-36 ZoRK
- § 34 (3): Ak je miesto rozhodcovského konania v Slovenskej republike a účastníci rozhodcovského konania sa nedohodli inak, každý rozhodcovský rozsudok v rozhodcovskom konaní sa bude považovať za vydaný na tomto mieste v Slovenskej republike bez ohľadu na to, kde bol podpísaný, odkiaľ bol odoslaný alebo kde bol účastníkom rozhodcovského konania doručený.

27

Rozhodcovský rozsudok

- § 37 ZoRK
- Účastníci RK sa môžu v RZ dohodnúť, že rozhodcovský rozsudok môže na základe žiadosti niektorého z nich preskúmať iný rozhodca (rozhodcovia).
- Ak sa účastníci rozhodcovského konania nedohodli v RZ na preskúmaní rozhodcovského rozsudku, je jeho preskúmanie iným rozhodcom (rozhodcami) **vylúčené**
- § 40 ZoRK - preskúmanie všeobecným súdom
- žalobu o zrušenie RR možno podať v lehote 60 dní odo dňa doručenia RR účastníkovi, ktorý podáva žalobu o zrušenie
- § 42 - Vylúčenie podania žaloby - ustanovenia týkajúce sa zrušenia rozhodcovského rozsudku nemôžu účastníci rozhodcovského konania vylúčiť

Uznanie výkon RR

- § 44 ZoRK - tuzemský RR je rozhodcovský rozsudok vydaný na území Slovenskej republiky
- tuzemský RR, ktorý sa stal právoplatným, je po uplynutí lehoty na plnenie v SR vykonateľný podľa osobitných predpisov
- § 46 ZoRK - cudzí RR je RR, ktorým sa rozhodlo v rozhodcovskom konaní o veci samej a bolo vydané na území iného štátu ako SR
- cudzí RR možno uznať a vykonať v SR za podmienok ustanovených ZoRK - § 47 a nasl.

Uznanie výkon RR

- § 49 ZoRK -
- uznanie cudzieho RR sa nevyslovuje osobitným rozhodnutím – je uznaný tým, že súd, ktorý je príslušný na výkon rozhodnutia alebo na exekúciu, naň prihliadne, ako keby išlo o tuzemský rozhodcovský rozsudok
- uznanie cudzieho rozsudku, ktorý nie je potrebné vykonať, vysloví súd uznesením, ktoré sa doručuje iba navrhovateľovi

[Uznanie výkon RR]

- § 50 ZoRK – dôvody odopretia uznania !
